

Демида Євгенія Федорівна

молодший науковий співробітник

відділу педагогічного джерелознавства та біографістики

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, Україна

ПАУЛЬ НАТОРП (1854–1924): ПЕРСОНАЛІЯ ЕЛЕКТРОННОГО РЕСУРСУ «ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ»

У вільному доступі на вебсайті Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (далі – ДНПБ) розміщено інформаційно-бібліографічний ресурс «Видатні педагоги України та світу» (URL: <https://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliografichni-resursy/vydatni-pedaholy/>). Упорядковують його фахівці відділу педагогічного джерелознавства та біографістики під науковим керівництвом директорки бібліотеки, докторки педагогічних наук Л. Д. Березівської. Ресурс структуровано за сторінками, кожна з них присвячено окремій педагогічній постаті. Сторінки мають певні рубрики з біографічною, бібліографічною, візуальною інформацією. Контент періодично доповнюється та оновлюється, відкриваються нові персоналії. «Видатні педагоги України та світу» – оригінальний електронний ресурс, що «сприяє задоволенню інформаційних потреб сфери освіти, педагогіки в історико-біографічній інформації, поглибленню знання про життя та діяльність, погляди та світоглядні цінності педагогів і освітян минулого, поширенню демократичних і гуманістичних ідей про розвиток української і зарубіжної освіти» [1].

У січні цього року в електронному ресурсі «Видатні педагоги України та світу» відкрито нову сторінку – до 170-ліття від дня народження та 100-ліття відходу у засвіти визначного німецького педагога і філософа Пауля Наторпа (1854–1924) [2]. На сторінці в рубриці «Біографія» – стислий виклад шляху формування П. Наторпа як ученого і мислителя, який понад 40 років життя (1880–1922) присвятив науковій і викладацькій діяльності в Марбурзькому університеті. Окреслено реформаторські погляди П. Наторпа на структуру шкільної освіти та проблеми виховання.

Творчий доробок П. Наторпа представлено в рубриці «Бібліографія праць», зокрема твором «Sozialpädagogik» («Соціальна педагогіка», 2-ге вид. 1904 р. та 3-тє вид. 1909 р.), де учений визначив сутність, поняття та категорії соціальної педагогіки. Саме ця книжка, вперше опублікована П. Наторпом 1899 р., сприяла тому, що термін “соціальна педагогіка” став надбанням фахової громадськості та увійшов у широкий вжиток [3]. Видатний український педагог О. Ф. Музиченко в 1919 р. назвав П. Наторпа «найпоказнішим виразником соціальної педагогіки», а його працю визнав глибинною за змістом, такою, в котрій філософію Платона й Канта поєднано з педагогікою Песталоцці, і де за допомогою критичного методу дослідження докладно прояснено питання теорії й практики виховання. Музиченко спрогнозував, що цей твір Наторпа «займе видатне місце серед філософських систем педагогіки» [4]. Із наукового доробку П. Наторпа висвітлено також його «Gesammelte Abhandlungen zur Sozialpädagogik. 1 Abteilung. Historisches» («Збірник наукових праць з соціальної педагогіки. Відділ 1. Історичний», 1907), роботу «Allgemeine Pädagogik in Leitsätzen zu akademischen Vorlesungen» («Загальна педагогіка з методичними рекомендаціями до академічних лекцій», 1905). Названі автентичні видання презентовано з колекції рідкісних видань фонду ДНПБ, що є національним надбанням України (згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 19.12.2001 р. № 1709).

У цій-таки рубриці – й праці П. Наторпа в українському перекладі: книжка «Народна культура й культура особистості» (Львів, 1921), уривки з творів, надруковані на сторінках навчальних посібників із педагогіки, зокрема в «Хрестоматії сучасних педагогічних течій»

Я. Мамонтова (Харків, 1926), хрестоматії «Історія зарубіжної педагогіки» Є. І. Коваленко й Н. І. Белкіної (Київ, 2006) та ін.

У рубриці «Бібліографія праць про життя та діяльність» зібрано інформацію про роботи українських і закордонних дослідників творчої спадщини П. Наторпа, біографічні розвідки про нього. Найґрунтовніша з них – дисертація О. І. Титаренка «Розвиток ідей освіти і виховання у науково-педагогічній спадщині Пауля Наторпа» (Полтава, 2008), у якій сукупно розглянуто творчий педагогічний доробок німецького вченого та окреслено напрями актуалізації його ідей в українській освітній теорії і практиці. Постать П. Наторпа як засновника соціальної педагогіки висвітлено у навчальних посібниках з історії освіти (І. В. Зайченка, 2010; В. Д. Шинкарука, 2015; Н. В. Якси, 2006), у статтях О. Безпалько (2017), А. Малько (2003), Р. Новгородського (2008), О. Титаренка (2007) та ін. Наторпові концепції співзв'язку філософії і психології проаналізовано у роботах І. Гояна (2009), американського науковця С. Едгара (2008). Біографічні матеріали про вченого представлено із «Педагогічного словника» (за ред. М. Ярмаченка, 2001), «Енциклопедії освіти» (за ред. В. Кременя, 2008), «Українського педагогічного словника» С. Гончаренка (1997), електронної «Стенфордської енциклопедії філософії» (2016).

У рубриці «Повнотекстові документи» за гіперпосиланнями забезпечено доступ до зібрань творів П. Наторпа та праць про нього у повнотекстовому форматі у віртуальних сховищах Deutschen Digitalen Bibliothek, Internet Archive та Wikisource.

На персональній сторінці П. Наторпа є також рубрика «Фотогалерея». У ній репрезентовано портрет вченого та ілюстрації його життя і творчості: гравюра 1855 р. з краєвидом м. Дюссельдорфа, де він народився; світлини закладів освіти, з якими пов'язана його наукова біографія – Берлінського університету Гумбольдта, Боннського, Страсбурзького, Марбурзького університетів; фото титулок книжок вченого з колекції рідкісних видань фонду ДНПБ тощо.

У рубриці «Ушанування пам'яті» – інформація про сучасні об'єкти, яким присвоєно ім'я педагога: Середню школу імені Пауля Наторпа в Берліні (Paul-Natorp-Gymnasium), вулицю Пауля Наторпа у Марбурзі (Paul-Natorp-Straße), Початкову школу на вулиці Пауля Наторпа у Відні (Volksschule Natorpgasse).

Ідеї П. Наторпа – класика зарубіжної філософсько-педагогічної думки й сьогодні актуальні й цікавлять дослідників, оскільки є складниками парадигми європейської системи освіти, вони потребують вивчення задля інтерпретації в сучасному соціокультурному контексті [5]. Джерельною основою таких досліджень може слугувати персональна сторінка вченого в електронному інформаційно-бібліографічному ресурсі «Видатні педагоги України та світу», на якій комплексно представлено постать визначного німецького філософа й освітянина.

Список використаних джерел:

1. Березівська Л. Д. Електронний ресурс «Видатні педагоги України та світу» як форма представлення педагогічної біографіки в освітньо-науковому просторі. *Педагогічна біографіка та біографістика в сучасному науково-інформаційному просторі* : зб. матеріалів VII Всеукр. наук.-методол. семінару з історії освіти, 20 трав. 2022 р., Київ / НАПН України та ін. Вінниця, 2022. С. 10. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/730864/> (дата звернення: 01.05.2024).
2. Наторп Пауль Герхард (1854–1954) : сторінка інформ.-бібліогр. ресурсу «Видатні педагоги України та світу» / підгот.: Бойко О. А., Демида Є. Ф. ; наук. керівник Березівська Л. Д. *Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України* : офіц. сайт. Київ, 2024. URL: <https://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliografichni-resursy/vydatni-pedahohy/natorp-p/> (дата звернення: 01.05.2024).
3. Титаренко О. І. Соціально-педагогічні ідеї П. Наторпа та їх критичний аналіз педагогами початку ХХ століття. *Вісн. Черкас. ун-ту. Серія: Педагогічні науки* / Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. 2008. Вип. 122. С. 123–124. URL: <https://eprints.cdu.edu.ua/1265/1/122-122-125.pdf> (дата звернення: 01.05.2024).
4. Музиченко О. Ф. Сучасні педагогічні течії в Західній Європі і Америці. Київ : Всеукр. коопер. вид. союз, 1919. С. 69.
5. Безпалько О. «Соціальна педагогіка» Пауля Наторпа: нове прочитання в контексті євроінтеграції. *Освіт. дискурс*. 2017. № 1/2. С. 15. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/19280/1/436-1139-1-PB.pdf> (дата звернення: 01.05.2024).